

Sygn. akt I CSK 346/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 maja 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Antoni Górski

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J.K.

przeciwko K. F.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 6 maja 2016 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 5 lutego 2015 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powoda na rzecz
pozwaney kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem
zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu
kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 marca 2014 r. Sąd Okręgowy w R. uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda J. K. – któremu przysługuje wierzytelność w wysokości głównej 164.000 zł z odsetkami, wynikająca z tytułów wykonawczych w postaci: a) aktu notarialnego z dnia 14 kwietnia 2008 r. sporządzonego przed notariuszem B. C. z Kancelarii Notarialnej w R., , zaopatrzonego w klauzulę wykonalności nadaną postanowieniem Sądu Rejonowego w R. z dnia 24 marca 2009 r., sygn. akt I1 Co .../09, b) aktu notarialnego z dnia 16 października 2008 r. sporządzonego przez notariuszem B. C., , zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w R. z dnia 3 marca 2009 r., sygn. akt I1 Co .../09 – umowę darowizny zawartą w dniu 13 listopada 2012 r. w formie aktu notarialnego przed notariuszem M. U. pomiędzy T. H. a pozwaną K. F., na mocy której pozwana nabyła odrębną własność lokalu objętego księgą wieczystą KW Nr [...] prowadzoną przez Sąd Rejonowy, wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej. W motywach rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy ustalił, że T. H. jest dłużnikiem powoda a wierzytelności przysługujące powodowi, w łącznej kwocie 164.000 zł z odsetkami według stanu nadzień 13 marca 2014 r. w kwocie 278.976, 03 zł, są stwierdzone opisanymi w sentencji wyroku tytułami egzekucyjnymi w postaci aktów notarialnych zaopatrzonych w sądowe klauzule wykonalności. Egzekucja prowadzona przez powoda z majątku dłużnika okazała się bezskuteczna. W toku postępowania egzekucyjnego, w dniu 13 listopada 2012 r. doszło do zawarcia w formie aktu notarialnego dwóch umów darowizny, objętych tym aktem. T. H. otrzymał darowizną od swoich rodziców E. i S. H. nieruchomość lokalową wraz z prawami do części wspólnych; wartość przedmiotu darowizny została określona na 200.000 zł, przy czym na rzecz rodziców ustanowił on służebność mieszkania. Następnie, tymże aktem, T. H. darował lokal swojej żonie K. F.

Nieruchomość lokalowa, o którą chodzi, była obciążona hipoteką dla zabezpieczenia wierzytelności powoda w kwocie 100.000 zł; zabezpieczenie to ustanowili E. i S. H. Przez zawarciem umowy, o którą chodzi, pozwana uzgodniła z teściami, że lokal darują jej a ona ureguje zobowiązania zabezpieczone wpisami w dziale czwartym księgi wieczystej. Dług zabezpieczony hipotecznie został

uregulowany, a powód wraził zgodę na wykreślenie hipoteki. Po zawarciu umowy małż. H. dokonali na rzecz pozwanej przelewu wierzytelności jaka przysługiwała im w stosunku do powoda w związku z treścią porozumienia jakie z nim zawarli w dniu 9 stycznia 2012 r. Nadto Sąd ustalił, że powód jest wierzycielem T. H. na mocy jeszcze innych tytułów wykonawczych; obaj prowadzili wspólne interesy. Obecnie dłużnik nie ma żadnego majątku, ma zobowiązania z tytułu alimentów, należności podatkowych i składek na ubezpieczenie społeczne.

Dokonując oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego, Sąd pierwszej instancji wskazał, że zaskarżona czynność miała na celu pokrzywdzenie wierzyciela o czym pozwana widziała lub z łatwością mogła się dowiedzieć. W stosunku do niej jako osoby bliskiej dłużnika działa domniemanie z art. 527 § 3 k.c. Na skutek dokonanej darowizny dłużnik stał się niewypłacalny w stopniu większym niż był uprzednio. Dla tej oceny nie miała znaczenia okoliczność wskazywana przez pozwaną, to jest, że umowa miała charakter dwustopniowy tylko dla uniknięcia w ten sposób nadmiernych obciążeń podatkowych związanych z darowizną - treść umowy jest bowiem jasna i nie wymaga wykładni. Za nie mające też znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy Sąd uznał wnioski dowodowe zmierzające do ustalenia wysokości zadłużenia T. H. i wnioski te oddalił, wskazując, że nie ma pewności, iż inni wierzyciele skierowaliby egzekucje do tej nieruchomości, sama zaś potencjalna możliwość zbiegu egzekucji prowadzonej przez powoda z innymi egzekucjami nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa na podstawie art. 527 k.c.

Na skutek apelacji pozwanej, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 5 lutego 2015 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo. Sąd ten dopuścił dowody z informacji GOPS, ZUS i Urzędu Skarbowego dla ustalenia wysokości zadłużenia T. H. i ustalił, że jego zadłużenie z tytułu należności podatkowych w dniu 13 listopada 2012 r. wynosiło 128.504,24 zł, dług w ZUS w tej dacie wynosił 35.597,67 zł należności głównej i postępowanie egzekucyjne zmierzające do wyegzekwowania tej należności okazał się bezskuteczne. Ponadto miał on zobowiązania z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego w kwocie 17.190,48 zł. Sąd Apelacyjny za uzasadnione uznał zarzuty apelacji dotyczące naruszenia art. 527 k.c. przez wadliwe uznanie, że umowa darowizny doprowadziła do pokrzywdzenia

wierzyciela oraz, że dłużnik na skutek darowizny stał się niewypłacalny w stopniu wyższym. Sąd Apelacyjny wskazał, że okoliczności zawarcia umowy prowadzą do wniosku o braku takiej świadomości po stronie dłużnika. Dłużnik stał się właścicielem lokalu po to tylko aby uniknąć wyższych obciążeń podatkowych i aby go przekazać pozwanej. Nie wyzbył się majątku, który wcześniej posiadał i który mógłby służyć zaspokojeniu wierzyciela. Ponadto uwzględnienie powództwa ze skargi pauliańskiej jest możliwe wówczas gdy istnieje związek pomiędzy zaskarżoną czynnością a niewypłacalnością dłużnika. Jeżeli stan majątku dłużnika uniemożliwiła zaspokojenie wierzyciela niezależnie od tego czy zaskarżona czynność zostałaby dokonana, powództwo podlega oddaleniu. Taka sytuacja wystąpiła w sprawie skoro zobowiązania dłużnika wynosiły 181.291 zł i korzystały one z pierwszeństwa zaspokojenia, wyprzedzając wierzytelność powoda.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego powód, zarzucając naruszenie art. 527 § 1, 2 i 3 w związku z art. 528 i art. 529 k.c., domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i oddalenia apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podzielić należy stanowisko Sądu Apelacyjnego, że uwzględnienie powództwa opartego na art. 527 k.c. jest możliwe tylko w razie istnienia związku przyczynowego między zaskarżoną czynnością prawną a niewypłacalnością dłużnika. Z ustaleń Sądu Apelacyjnego wynika, że zobowiązania publicznoprawne dłużnika korzystające z pierwszeństwa zaspokojenia przed wierzytelnościami powoda oraz wpisana na nieruchomości w dacie czynności hipoteka zabezpieczająca inną wierzytelność do wysokości 100.000 zł wskazują jednoznacznie, że nawet w wypadku niedokonania kwestionowanej czynności, powód w toku egzekucji z nieruchomości lokalowej nie uzyskałby zaspokojenia tych wierzytelności, o których ochronę zbiegał w sprawie niniejszej. Jeżeli więc stan majątku dłużnika uniemożliwił zaspokojenie wierzyciela niezależnie od tego, czy zaskarżona czynność zostałaby dokonana, nie istnieje związek przyczynowy między tą czynnością a pokrzywdzeniem wierzycieli, co skutkuje koniecznością

oddalenia skargi pauliańskiej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2007 r. II CSK 384/06, nie publ.).

Trafne było też stanowisko Sadu Apelacyjnego, że w okolicznościach sprawy brak było podstaw do przypisania dłużnikowi zamiaru pokrzywdzenia wierzyciela. Z ustaleń sądu wynikało, że pozwana uzgodniła z teściami, że darowizna zostanie dokonana na jej rzecz stąd też jej zobowiązanie spłaty długu zabezpieczonego hipoteką. Do zawarcia dwóch umów darowizny, małżonków H. z synem T. i T. H. z żoną, pozwaną, doszło dlatego, że uzyskano w ten sposób pomniejszenie podatku i opłat od dokonanej czynności cywilnoprawnej, jednakże celem umowy nie było przysporzenie na rzecz dłużnika ale przysporzenie na rzecz pozwanej. Trafnie Sąd Apelacyjny dostrzegł, że dłużnik stał się właścicielem lokalu nie po to, aby powiększyć swój majątek, ale tylko po to aby w następnej chwili darować go żonie; ta sekwencja zdarzeń prowadzi do wniosku, że wiedza dłużnika o istnieniu wierzycieli nie jest w tych okolicznościach wystarczająca dla przypisania dłużnikowi świadomości, w rozumieniu art. 527 § 1 k.c., ich pokrzywdzenia przez tę czynność.

Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z § 6 pkt 6 i § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.).

db

kc